

DE DARKROOM

Isaac Rosa

De darkroom

Vertaald uit het Spaans
door Peter Gelauff

Oorspronkelijke titel *La habitación oscura*.
Uitgeverij Seix Barral, S.A., Barcelona
© 2013 Isaac Rosa
© 2016 Nederlandse vertaling Peter Gelauff /
Uitgeverij Wereldbibliotheek
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Nico Richter
Omslagillustratie © Rabbit Lamp, 2006
(polyester, PVC & cotton laminate) /
Indianapolis Museum of Art, USA /
Gift of IMA Design Center / Bridgeman Images

NUR 302

ISBN 978 90 284 2654 2
www.wereldbibliotheek.nl

*Voor Martha, om al het licht.
En voor Elena Ramírez, die licht straalt wanneer ze leest.*

EEN

Blijf daar niet staan. Toe, kom binnen, iedereen is er al. Achter het gordijn de deur: hij is open, je hoeft alleen maar te duwen, meteen valt het gordijn dat het schaarse licht van de gang tegenhoudt, in je rug. De deur gaat moeiteloos open, als je een paar stappen naar voren zet voelt de duisternis als een klap in je gezicht, iets ruws, maar nee: het is het tweede gordijn dat aan een halfcirkelvormige roe hangt om de deur bij het openen niet in de weg te zitten. Het lijkt wat overdreven, twee gordijnen, maar alleen zo zijn we ervan verzekerd dat er niet het geringste sprankje licht binnendringt wanneer iemand de donkere kamer binnenkomt of verlaat. Het is één grote lap stof, tast maar niet langer met je hand of je de opening kunt vinden, je kunt er alleen door via de beide zijkanten, net zoals je een kerk binnengaat. Eenmaal binnen zoek je contact met de dichtstbijzijnde muur: je legt je hand tegen de zachte muur. Vandaar kun je, zonder de wand los te laten, langs de zijkant doorlopen, of met uitgestoken handen een paar stappen naar het midden van de ruimte doen. Je loopt niet het risico tegen een of ander meubelstuk te botsen, maar dat wist je al, heel het meubilair bestaat uit drie matrassen langs de achterwand en een paar banken tegen de zijmuren. De voorzorg van de uitgestoken handen is vanwege de aanwezigheid in de donkere kamer, om zo een botsing te voorkomen. Hoewel we bij het binnenkomen nooit wisten met

hoeveel we er zouden zijn, of er in een hoekje iemand zat of dat je de eerste was, vandaag zijn we er allemaal. Alleen jij ontbrak en nu ben je er. Zoek je plek, vind een stukje muur waar nog niemand tegenaan zit, voel in het voorbijgaan de lichamen die als een rijtje rotsen op de grond zitten, totdat je geen hoofd meer voelt, en laat je daar zakken, sluit de cirkel. Niets zeggen, niets vragen, we weten dat het vandaag anders is, een speciale dag, ook al heeft niemand de stilte willen doorbreken die vanaf de eerste dag onverbrekkelijk is verbonden met de duisternis. We zijn allemaal naar binnen gegaan alsof het een dag is als alle andere: een voor een, we hebben onze schoenen in de gang achtergelaten, bij het openen van het gordijn werd de lucht binnen amper verplaatst, we hebben met onze ogen in de leegte geknipperd en op onze huid die dichte warmte voelen neerdalen die ons altijd heeft opgewonden. Enkelen van ons waren lang niet geweest en bij het binnenkomen is de eerste reactie ons hoofd alle kanten op te draaien om dat hele kleine beetje licht te vinden dat onze pupillen nodig hebben om opnieuw vorm te geven aan onze wereld, om grenzen aan de ruimte te stellen, maar er is niets. Het is geen absolute duisternis, want we weten dat zoiets niet bestaat, het is het oog dat er niet in slaagt het allerkleinste beetje licht te zien dat zelfs in de diepste put als een resterend, onverwoestbaar schijnsel achterblijft. Maar dit is wat het meest op het absolute lijkt, zo'n duisternis hebben we nergens ervaren ook al hebben we het geprobeerd: thuis bijvoorbeeld, hoever je de jaloezieën ook neerlaat en de gordijnen en deuren sluit, altijd dringt er wel een straaltje licht door dat de pupillen stimuleert die, eenmaal wijder geworden, toch iets onderscheiden, een omtrek, een schaduw die compacter is dan de rest. Hier niet. Ook de stilte bestaat niet in absolute zin, dat weten we, hoe we ook ons best deden om de donkere kamer geluidvrij te maken. Als je eenmaal op de grond bent gaan zitten en het schuren van kleding en het kraken van gewrichten ophoudt waarmee je de ruimte vanaf je binnenkomst met oor-

verdovend lawaai hebt gevuld, begrijp je waarom we ook vandaag niets zeggen, waarom we ondanks alles wat we elkaar te vertellen hebben de voorkeur geven aan deze stilte die nooit totaal is: zelfs wanneer we hier alleen waren, wanneer er dicht bij jou volstrekt geen ademhaling, geen aanraking was, er niet met de tong werd geklakt of een kussen werd ingedeukt, dan nog was het ons eigen lichaam dat het binnenoor deed trillen: de ademhaling, de hartslag, het gerommel van de darmen, het bedrijvige gegons van het menselijk organisme dat versterkt wordt wanneer het gehoor geen geluid van buiten ervaart waar het iets mee kan en zich dus naar binnen keert en op zoek gaat. Vandaag willen we tot op de laatste seconde van deze stilte profiteren, want dit is een afscheid, dat weet je al: dit is voorbij, dit is het einde van de donkere kamer, geniet dus voor het laatst van de afwezigheid van licht en geluid, adem diep in voordat je deze geur kwijtraakt die je geheugen na het vertrek nog even zal vasthouden: een mufte cocktail van allerlei geuren die de afgesloten atmosfeer verdichten, die prikkelende geur die je neus binnendringt zodra je het tweede gordijn doorgaat, jarenlang samengeperst als een enorme bal van oude lappen die we stuk voor stuk zouden herkennen als we ze uit elkaar konden halen en isoleren. Haal diep adem, want we zullen hem nooit meer ruiken, dit is het einde: vandaag vouwt de tijd zich samen, een dubbelgevouwen vel papier, zodat begin en einde over elkaar vallen, zodat deze laatste dag samenvalt met die eerste middag waarop we net zoals vandaag ook met z'n allen hier waren: in een cirkel gezeten en zwigend, met dezelfde toewijding waarmee we de donkere kamer toen welkom heetten, nemen we er nu afscheid van. Gevouwen tijd, of beter cirkelvormige tijd, alsof we terug zijn bij af, alsof een oogwenk vijftien jaar heeft geduurd en we in werkelijkheid hier niet zijn weggeweest. De herinnering ontbrandt in het midden van de kamer en doortrekt ons allemaal als een gedeelde kramp. Ook al zeggen we het niet, allemaal voelen we dat we pas een paar seconden geleden het

licht voor het eerst hebben uitgedaan, alsof het deze middag was en niet die van lang geleden dat we de oude stoelen en stoffige troep die de vorige huurders hadden achtergelaten, naar de gang sleepten, met een plank het ventilatierooster blindeerden, isolatietape over de kieren plakten, gaten in de muur boorden om de gordijnroedes op te hangen, de spleet onder de deur met een lat afdekten, de spijkers in de muur sloegen, de splinters in de houten vloer wegschuurden, schuimplastic platen tegen de muur nietten, stukken ervan op maat sneden om de laatste hoekjes af te sluiten. We stonden stil bij de spiegels, twee grote panelen die de helft van een muur besloegen vanaf de tijd dat in het souterrain danslessen werden gegeven voor mensen uit de buurt: we ruzieden over wat we ermee moesten doen, ze weghalen of afdekken met platen, maar we besloten ze te laten zitten vanwege het opwindende gevoel een donkere kamer binnen te komen in de wetenschap gedupliceerd te worden, hoewel we er, behalve wanneer een hand het koude oppervlak raakte, al deze jaren nooit bij hebben stilgestaan dat hier nog altijd een dode spiegel hing, dat onze bewegingen in het zwart vertweevoudigd werden. Vandaag wel: nu denken we aan de spiegel alsof hij niet vijftien jaar lang lucht was geweest, alsof we hem pas een paar seconden geleden hebben gezien net voordat we het licht uitdeden, nadat we de krammen in de muren hadden gecontroleerd en de afsluiting van de kieren versterkt, de vloerkleden uitgespreid en banken en kussens opgehaald, en een zaklantaarn aangestoken die onze schaduwen tegen de muren uitvergrootte en ons de gelegenheid gaf de tl-buis van het plafond te halen om vervolgens alles opnieuw na te lopen: we streken met onze handen over de planken vloer en over de geluidwerende platen op zoek naar scherpe randen waaraan we ons in het donker konden openhalen: we trokken de kleden heel strak en spijkerden ze vast op de houten vloer om vouwen te voorkomen waarover je kon vallen; en nadat alles gecontroleerd was, sloten we de deur en deden het binnengordijn dicht. We

keken elkaar aan, verspreid over de ruimte net als nu, wellicht hebben we bij het binnenkomen onbewust dezelfde plek ingenomen als op die eerste dag toen de lantaarn ons verblindde die een ronde maakte en ons een voor een liet zien, alsof hij afscheid van ons nam. De spiegel weerkaatste een fonkeling, zijn laatste woord. Toen doofden we het licht, een licht dat vanaf dat moment niet meer aan is geweest en waarvan we nu veronderstellen dat het ons elk moment weer kan beschijnen om de cirkel rond te maken, het vel papier samen te vouwen, de tijd te plooiën, de symmetrie compleet te maken die ons er nu toe moet aanzetten om, zoals bij een van achter naar voren draaiende filmviewer, op te staan, het gordijn en de deur te openen, de tl-buis opnieuw tegen het plafond te schroeven, de spijkers uit de vloerkleden te trekken, de divans en de kussens weg te halen, de platen schuimplastic los te rukken, de tape van de kieren te verwijderen, het ventilatierooster vrij te maken, de gordijnroel los te schroeven, al het materiaal naar buiten te slepen en de oude stoelen en stoffige troep terug te zetten die er ooit waren opgeslagen, voordat we de gang ingaan en de deur achter ons sluiten die we die dag openden.

Maar we zouden iets verder terug moeten gaan, verder terug in de tijd, niet stoppen bij die eerste middag toen we de ramen blindeerden en de muren capitonneerden. We zouden een paar weken verder terug moeten gaan tot de eerste donkere kamer, die in feite niet donker was, niet helemaal donker; en het was ook geen kamer, die niet. Maar zonder die eerste, toevallige donkerte, onverwachts als zij kwam, zouden we nu niet hier zijn, in een kring gezeten, zonder elkaar te zien hoewel we elkaars aanwezigheid raden alsof onze ogen zich na al die jaren aangepast hebben. Die allereerste keer: nog maar twee maanden tevoren hadden we het pand gehuurd en ook al was de kamer er altijd geweest, aan het einde van een gang nadat je een trap was afgegaan, deden we hem alleen de eerste dag open toen de eigenaar

ons de sleutel gaf en we er uitgelaten bezit van namen: we inspecteerden het pand tot in het verste uithoekje, openden deze deur en besloten dat we hem als rommelhok konden gebruiken. Die eerste keer: het was zaterdag, en niemand ontbrak op de afspraak. De andere dagen kwamen en gingen we, soms kwamen we elkaar tegen, iedereen gebruikte de ruimte waar hij haar voor nodig had: als werkplek, als studeerkamer voor wie nog op de universiteit zat of examen moest doen voor een overheidsfunctie, als atelier voor degenen die meer ruimte nodig hadden dan een verdieping of een kamer in het ouderlijk huis, of als een stille plek waar de klarinettist zonder geklaag van de burens kon oefenen, en sommige avonden als een plek voor een rendez-vous, een discrete slaapkamer voor het hoogtepunt van een avondje stappen, waar we ook een beurtsysteem voor invoerden. Maar 's zaterdags waren we er allemaal, we gebruikten het pand zoals vroeger de zitkamer in een gezamenlijk appartement, het café of een geopende kofferbak op een afgelegen parkeerterrein. Die eerste keer: het kon gebeuren omdat we anderen waren, niet degenen die nu in spanning zitten af te wachten en de hartslag van onze kameraden kunnen horen. We waren anderen, daarom gebeurde het: als het tien jaar later was voorgevallen, was onze reactie een andere geweest, als het licht was uitgegaan zouden we in het donker grapjes hebben gemaakt en gelachen, en de lichamelijke afstand hebben bewaard die toeneemt met de jaren. En was het ons vijftien jaar later overkomen, dat wil zeggen als het dus degenen die we tegenwoordig zijn, was overkomen, zouden we zo snel mogelijk aanstekers en telefoonschermjes aandoen om het zicht te herstellen, en vervolgens zouden we het energiebedrijf bellen om een klacht in te dienen. Maar toen niet, toen waren we anderen. Als we nu terugdenken aan die eerste keer, houdt ons geheugen ons voor de gek, want op de foto van ons geheugen zien we onszelf, alleen niet hoe we toen waren maar hoe we nu zijn. Met de jeugdige kleren van toen, dat wel, verspreid over de divans boven, zoals die dag, maar in

werkelijkheid met het lichaam van nu, met die gezichten waarop ernst, vermoeidheid, slijtage zich hebben opgestapeld; het kost moeite ons te herinneren wie we waren. We zouden de film opnieuw terug moeten laten spoelen, teruggaan in de tijd om te herstellen wat verloren ging en onszelf te zien zoals we waren. Doe de proef op de som, geef een flinke zwiep aan de zwengel en je zult zien hoe het leven achteruitloopt en we ons op weg terug door de tijd ontdoen van alles wat nu op ons drukt; we zien hoe de huid strakker wordt, de vlekken verliest en weer glans krijgt, het slappe vlees weer stevig wordt, de wallen onder de ogen verdwijnen, de wervelkolom rechtrekt, duizenden haren zichzelf uit afvoerputjes slepen om zich weer in de hoofdhuid te planten, hoe de tand die iemand was kwijtgeraakt, terugkeert naar de wortel en het implantaat uitstoot dat zijn plaats had ingenomen; we zien neuronen herleven, cellen ontwaken om spieren, botten, organen te vormen; vet vloeit weg door de aderen, de aanslag op de longen maakt zich los en verlaat het lichaam via de neusgaten om terug te keren naar de schoorstenen, uitlaatpijpen en peuken die in de asbak weer tot sigaretten uitgroeien; liters verdampte of in zakdoeken of mouwen opgedroogde tranen worden weer vochtig en vloeien tegen de stroom in langs de wangen naar boven tot ze de traanklieren weer binnengaan; als je harder draait lukt het je je kinderen kleiner te zien worden tot ze in de baarmoeder terugkeren en zich samenpersen tot een eitje dat zichzelf terugplaatst in de eierstok, maar niet voordat het een paar druppels zaad heeft uitgestoten die zich aansluiten bij al dat zaad dat zich verspreid heeft over vagina's, condooms en stukken toiletpapier om weer met evenveel kracht de roedes van oorsprong binnen te dringen als waarmee ze naar buiten waren gestormd; als we met z'n allen nog harder aan de zwengel draaien zal als gevolg daarvan de hele kamer rondwentelen en in die werveling zullen de doden die we deze jaren hebben begraven, onder de grond hun organen herstellen om onder het afschudden van de aarde uit hun graven

en nissen op te staan of, wat nog moeilijker is, te herrijzen uit de asdeeltjes die zich vanaf een strand tegen de wind verzetten om terug te keren in de urn en vandaar naar het crematorium waar het vuur hen opnieuw in lichamen zal veranderen die, na de oven te hebben verlaten, naar het ziekenhuis vervoerd zullen worden om in een bed hun ogen te openen terwijl de tumoren slinken en de cellen de bestralingen zullen afketsen. Niet alleen de kamer, nee, de hele planeet draait in tegenovergestelde richting zodat we de handtekeningen onder ons arbeidscontract, onze hypotheek en ons trouwboekje uitwissen, verhuizingen ongedaan maken en alles weer inpakken, alles wat we hebben geconsumeerd terugsturen naar de fabrieken en naar het platteland, en ruggelings door andere landen reizen en ze niet meer kennen, en dozijnen nieuwjaarsdruiven uitspugen en tonnen voedsel en drank uitkotsen en medicijnen en giftige stoffen uit onze aderen verwijderen, en besluiten herroepen en breuken ongedaan maken. Alleen zo, door heel die weg terug af te leggen, zouden we weer diegenen kunnen zijn die zich op een dag voor het eerst in het donker bevonden. Wij, die van toen.

Nu wel, kijk ons eens, we hebben de terugreis voltooid. Daar zitten we, die eerste keer. We zijn er allemaal, zelfs degenen die vandaag ontbreken. Onze gesprekken zijn amper te verstaan, want we kletsten allemaal door elkaar, met overdreven geschaten en vreselijk harde muziek. Als je goed op een van de horloges kijkt die onder de mouwen uit komen, zul je zien dat de nacht al ver gevorderd was, we hadden drie, vier uur zitten roken en drinken, dat kun je zien aan de dichte, grijze atmosfeer, aan de volle asbakken en lege flessen, aan de heesheid van een lach of aan de rood geworden ogen, de verwijding van de pupillen geeft onze blik iets dierlijks. Achterin, op de sofa in de hoek vlak bij de trap, zijn in het halfduister twee stelletjes te zien die zich al van de anderen hebben afgescheiden en elkaar spiegelbeeldig, elk stel aan een uiteinde van de sofa, zitten te verslinden. We

zien niet goed wie het zijn, maar dat doet er niet toe, het zouden willekeurig wie van ons kunnen zijn, in die tijd wisselden de koppels nogal eens. Alsof we gelijktijdig met de ogen knipperden zaten we plotseling in het donker en stopte de muziek. De onzichtbaarheid was niet compleet, kijk maar, het had niks te maken met de absolute duisternis van hierbinnen: door de kieren van de jaloezieën kwam een beetje schemerlicht naar binnen, weinig maar genoeg om onze schaduwen verspreid over de ruimte te zien, donkere silhouetten die begonnen te lachen en te schreeuwen, gefluit, totdat iemand de buitendeur opendeed en we ontdekten dat we niet de enigen waren die zonder licht zaten. Daar stonden we, op de stoep, wankelend en bibberend van de kou, en maakten we kennis met een nacht die niet paste bij de stad: de lantaarns gedoofd, de gebouwen met slechts een enkele aansteker of zaklantaarn achter een raam, het naastgelegen park als een plotseling onafzienbare horizon, en boven ons de grootste verrassing, hoewel de meesten van ons te dronken waren om het op te merken: de hemel, de sterren zichtbaar in de stad als eeuwen terug, hun schittering die van miljoenen kilometers ver kwam en in die nacht de erkenning kreeg die haar door tientallen jaren elektrisch licht was onthouden. We wisten niet of de stroomuitval alleen de wijk had getroffen of de hele stad, of dat de hele planeet was doorgebrand, waar we ook keken, we konden geen andere lichtflikkering ontdekken dan die van de lichten van een auto die ons een moment verblindde. We gingen weer naar binnen en toen de deur dichtging verdwenen we, alleen door het raam kwam dat minieme beetje licht van de maan binnen dat de straat nog enige vorm gaf. Daar zijn we weer, veranderd in dronken schaduwen die tegen elkaar aan botsen. Iemand knipt een aansteker aan, zijn gelaat doemt spookachtig op boven de vlam tot iemand hem die met een klap uit de handen slaat: doe uit, laten we het donker houden. Vanaf dat moment veronderstellen we slechts de verplaatsing van ruimtelijke figuren, horen we het geluid van lege flessen omdat

iemand ertegenaan stoot, het gelach van de rest, en het is ons geheugen dat een denkbeeldig licht aansteekt om dat wat ieder zich herinnert te belichten alsof hij het had gezien, terwijl er in het echt alleen dat gescharrel van schaduwen was. De een wilde op een bank gaan zitten en deed dat boven op iemand die er al zat en botste, toen hij werd weggeduwd, op een ander die op zijn beurt over een paar benen op de bank ertegenover viel. Niemand zei een woord, we lachten en gilden alleen maar en vervolgens stortten we ons allemaal op het spel van duwen en vallen, we stonden op van de grond om weer om te tuimelen, we kropen rond en raakten met vooruitgestoken handen een hoofd, een rug, een borst, we duwden en werden geduwd, we vielen over wie al gevallen waren, gekreun werd overstemd door gelach; zocht iemand een goed heenkomen op een bank dan ontdekte hij dat die al een bewoner had, één, meerdere, onmogelijk te raden hoeveel, in die warboel van opeengehoopte en weer verplaatste armen, benen en hoofden in de nauwe rechtehoek die door de sofa's werd gevormd. Een gezicht zat tegen een ander gezicht geplakt, als magneten trokken naar alcohol ruikende adems elkaar aan, een tong drong woest naar binnen, tanden botsten tegen tanden, handen grepen hoofden krachtig vast om ze niet te laten ontsnappen, lichamen rolden om, een neus porde in een oor en stuitte bij het draaien op een andere warme mond, een hand drong onder een shirt, de andere worstelde met knopen onwetend wat hij daaronder zou aantreffen, een ritssluiting klonk, een nagel bezeerde een tepel, tien vingers vochten om hetzelfde haakje. We ontdekten dat we onze ogen gesloten hadden toen een lichtflits onze oogleden binnendrong, er was weer licht.

Hoe vaak hebben we ons die eerste keer niet herinnerd, hoe vaak in deze jaren. Hoevelen van ons komen elkaar ook nu niet tegen in eenzelfde herinnering, terwijl deze laatste samenkomst in het aardedonker overgaat in een reis door de tijd, die eerste nacht

met de naweeën van een kater die de dagen erna nog zwaar op onze maag lag, maar ook met de opwinding van een begeerte die niemand benoemde terwijl iedereen op een volgende stroomuitval wachtte, een andere elektrische storing die ons zou terugvoeren naar het moment waarop de energiemaatschappij de stroomvoorziening in de wijk, in de stad, op de planeet zou herstellen en de weer tot leven gewekte gloeilamp ons vereeuwigde in een tafereel van verwarde lichamen, bevroren in het laatste gebaar dat we onzichtbaar dachten voor de rest: een tong in de mond van iemand anders, een blote borst, een broek op de enkels, twee lichamen op een bank en de hand van een derde opdringerig tussen hen in. We hadden even tijd nodig om tot onszelf te komen, verstijfd hielden we onze adem in en lieten onze prooi niet los totdat we het vermoeden kregen dat het licht definitief terug was, dat het niet een enkele opflikking was, dat we niet langer meer uit konden gaan van de bescherming van de duisternis. Dat een van ons opstond was genoeg om de hele knoop te ontwarren en ons van elkaar te scheiden. We maakten ons los, fatsoeneerden onze kleding en gingen staan, buiten adem en ontdaan; een paar ontsnapten naar buiten met het excuus dat ze wilden zien of de stroom in de hele wijk terug was, anderen staken een sigaret op of deden ijs in een glas. Iemand zette muziek op, er viel niks te zeggen; opgelaten, slechts in staat tot een nerveuze lach, probeerden we allemaal de gesprekken weer op te pakken, maar de zinnen kwijnden weg en als we elkaar in de ogen keken ontdekten we moeiteloos een ander gesprek dat in ondertitels onder onze gesproken tekst meedraaide. Een voor een verlieten we de ruimte, de bijeenkomst eindigde eerder dan gewoonlijk en er brak een tijd aan van afwachten waarvan niemand wist hoelang hij zou duren, of het een intermezzo zou zijn of dat we niet meer zouden terugkeren. Twee weken lang wachtten we op een nieuwe stroomonderbreking, niemand sprak het uit maar we zaten er allemaal op te wachten. We spraken niet over wat er gebeurd was, zelfs niet als we elkaar in de

loop van de week in het pand tegenkwamen. We voelden ons niet beschaamd, het gebeurde week niet erg veel af van andere promiscue bevingingen waarbij we in eenzelfde nacht met elkaars partners hadden gevreeën. Het was geen schaamte, maar de angst dat we de ervaring, door haar te benoemen, kapot zouden maken, dat het een herhaling zou verhinderen. In feite hebben we nooit over die eerste keer gesproken. De zwijgplicht die we onszelf later ten aanzien van alles wat zich in de donkere kamer zou voordoen oplegden, breidden we ook uit naar die eerste keer, en ook als nu iemand het nog zou wagen de stilte te verbreken en voor zou stellen erover te praten, zou hij alleen staan, zou hij de echo van zijn stem zonder weerwoord horen. We spraken er niet over toen we de zaterdag daarop bijeenkwamen, allemaal weer samen in de ruimte, 's avonds, het licht aan. Er ontbrak niemand, alsof afwezigheid een vorm van afkeuring, van afstand betekende, maar niemand gaf woorden aan een herinnering die hoe meer ze werd verzwegen des te meer op de sfeer drukte, de gesprekken hinderde, een lach vals deed klinken. Het zou genoeg zijn geweest als iemand was opgestaan en op de manier waarop je een toast uitbrengt zou zeggen: nou is het genoeg, laten we ophouden met dat idiote gedoe en het hebben over het enige waarover we het kunnen hebben, waar we de hele week over lopen te malen, over datgene waarvan de herinnering ieder van ons heeft opgewonden en met stijf gesloten ogen aan het masturberen heeft gebracht. Maar nee, niemand zei iets dergelijks, iedereen deed, met de blik op de bodem van zijn glas of op het berookte plafond, zijn best gesprekken te beginnen maar niemand slaagde erin de stiltes te overbruggen, zelfs de hoekbank had deze avond geen bewoners, alsof niemand zich van de groep wilde afzonderen met het vooruitzicht op een tweede aanval die zich niet voordeed en ons weer een week liet wachten, de onderbreking verlengde met zeven dagen waarin we elkaar ontweken, elkaar hooguit bij het binnenkomen of weggaan groetten, tot er een volgende zaterdag kwam: beslis-

send was dat we dicht genoeg bij die dag waren om de begeerte levend te houden en voldoende ver ervandaan om het risico te voelen dat zij zou doven als we nog een week voorbij lieten gaan; het zou kunnen dat het zich niet herhaalde en altijd een vluchtig gebeuren zou blijven, een herinnering uit een fotoalbum die we wellicht mettertijd, van gevaar ontdaan, elkaar schertsend zouden kunnen vertellen, weet je nog, die avond dat het licht uitviel, wat waren we dwaas, wat waren we jong. De spanning was merkbaar aan het ongeduld waarmee we gesprekken voerden, aan de langdurige stiltes, aan de muziek die stopte en er niemand opstond om een nieuwe plaat op te zetten, aan alles wat we die avond te veel dronken en rookten, aan de idiote lach waar we ons bij aansloten wanneer oogcontact als een enorme neonreclame met zoveel woorden uitschreeuwde wat we allemaal verzwegen. Dan lachten we even, met iets van opluchting omdat alles was gezegd zonder dat er een woord was gesproken, maar we hielden de lach ook aan om als het ware dat wat komen ging op te roepen, want na die lach van herkenning konden we niet terug naar het voorafgaande gesprek en daarom was ook niemand verrast toen een van ons onaangekondigd het licht uitdeed. Even leek het erop dat hij ons samen met de gloeilamp had uitgeschakeld; niemand verroerde zich en iedereen zweeg. Het was niet zoals de vorige keer, we zagen te veel van elkaar: de jaloezie voor het raam was opgetrokken en liet nu niet het schijnsel van de maan en de sterren door maar de gele gloed van een lantaarn. We zagen elkaars huid, hoewel beschaduwd, we konden de schittering van de ogen, het wit van de in een bevroren lach ontblootte tanden onderscheiden, totdat een andere hand, wie weet dezelfde van de lichtknop, de jaloezie naar beneden liet vallen als een guillotine die met een klap een einde maakte aan het intermezzo. De kieren lieten nog een paar spaarzame lichtstraaltjes door, voldoende voor onze pupillen om na een paar seconden de ruimte te reconstrueren en elkaar te lokaliseren, niet veel meer dan de omtrek van silhouetten. We weten

niet wie er begon, we willen geloven dat we het allemaal tegelijk waren, dat niemand wachtte of aarzelde: we stonden op en dromden samen in het midden van de ruimte, in de vierhoek tussen de divans, en voorzichtig begonnen we eerst elkaars gezicht, elkaars hals, elkaars schouders te betasten, alsof we werkelijk onbekenden waren voor elkaar, met dezelfde bedoeling waarmee we elkaar een tijd later in de donkere kamer zouden aanraken, niet om trekken uit te tekenen die tot identificatie konden leiden maar als een manier om te zeggen: hier ben ik, hier zijn wij. De kalmte van het begin maakte plaats voor koortsachtigheid, en alsof we gevolg gaven aan een teken dat niemand had gegeven maar dat iedereen begreep, stortten we ons op elkaar met een gejaagdheid die we van de vorige keer hadden overgehouden, alsof het licht ieder moment kon terugkeren. Met botsende knoken en zonder naar kenmerken van het meest nabije lichaam te zoeken, sleurden we elkaar naar de grond, we zoenden en werden gezoend, we krabden elkaar door handen onder kleren te steken, we maakten alvast knopen en ritssluitingen open, beten in alles wat in de buurt kwam, duwden vingers naar binnen, schokten, openden benen of duwden knieën tussen andere benen, we trokken ons bijtijds terug en zochten een ander lichaam om ons op te storten, we deden elkaar pijn, we besmeurden handen en buiken, totdat we ons geleidelijk gewonnen gaven, ons terugtrokken uit het tumult en met de rug tegen een divan of tegen de muur gingen zitten, zwijgend, luis-terend naar het als uit één mond opklinkende gehijg, terwijl we kleding dichtknoopten en armen in mouwen staken. We voelden aan dat we het licht onmogelijk konden aandoen, dat we elkaar zo niet onder ogen wilden komen, dat we er niet klaar voor waren ons geconfronteerd te zien met elkaars opgewonden blikken noch met het ontstane tafereel, we wilden niet weten wie er naast ons zat waardoor al die informatie ons bij vertrek zou bezwaren, zodat datgene wat gebeurd was zonder gevolgen zou blijven. Zo bleven we een aantal minuten zitten, met droge